

65.9(4УКР)292
0-13

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАФТИ І ГАЗУ

ОБЕЛЬНИЦЬКА ХРИСТИНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 005.35:330.131.5

65.9(4УКР)292+65.9(4УКР)305.

0-13 143.2

**ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ
КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ НАФТОГАЗОВИМИ
ПІДПРИЄМСТВАМИ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент
Перезозова Ірина Володимирівна,
Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу,
завідувач кафедри маркетингу і контролінгу

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Подольчак Назар Юрійович,
Національний університет «Львівська політехніка»,
завідувач кафедри адміністративного та фінансового
менеджменту

кандидат економічних наук, доцент
Малик Ірина Петрівна,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського», доцент кафедри менеджменту

Захист відбудеться 27 грудня 2016 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 20.052.06 в Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу Міністерства освіти і науки України за адресою: 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15, ауд. 0503.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу за адресою: 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15.

Автореферат розісланий «25» листопада 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
д.е.н., доц.

І. П. Кінаш

an2626

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

теми. Пріоритетними завданнями сучасного етапу розвитку вітчизняних підприємств є підвищення їх конкурентоспроможності, ефективності діяльності, інвестиційної привабливості та забезпечення стабільного економічного зростання. Необхідність досягнення високих темпів розвитку, що диктує ринкове середовище, зацікавленість в мобілізації зовнішніх фінансових ресурсів на ринку капіталів, запит оптимізації внутрішніх бізнес-процесів і запобігання конфліктам шляхом організації належним чином відносин з власниками, кредиторами, потенційними інвесторами, постачальниками, споживачами, співробітниками, представниками державних органів і громадських організацій, актуалізують потребу впровадження адекватної системи управління на підприємствах корпоративного типу. Натомість, незважаючи на щораз більшу необхідність визначення результатів функціонування системи корпоративного управління підприємств, інтенсивне впровадження іноземного досвіду, швидкість розвитку інформатизації суспільства за допомогою сучасних технологій аналізування даних, завдання формування наукових підходів до оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління підприємств (СЕЕСКУП) вирішуються повільно. Найбільш відчутною ця невирішеність є для нафтогазових підприємств зі складними управлінськими структурами, багатодиференційованістю соціально-економічних цілей, різноспрямованістю управлінських завдань та прагненням оптимізації виробничих процесів, з додатковим обтяженням високим рівнем капітало-, ресурсо- та енергомісткості порівняно з підприємствами інших галузей економіки України.

Основні положення теоретичного обґрунтування ефективності корпоративного управління підприємствами висвітлено у працях вчених, серед яких Д. О. Баюра, О. В. Бедзай, Л. Є. Довгань, Г. М. Захарчин, І. А. Ігнатська, Н. П. Карачина, І. П. Малик, В. Н. Парсяк, Н. А. Хруц та інші. Різномасштабним питанням розвитку СЕЕСКУП присвячено праці вчених В. А. Білошапки, М. П. Бутка, О. М. Вакульчик, М. О. Горинь, С. В. Калабухової, Т. В. Момот, О. В. Мороза, О. С. Пархоменка, Н. Ю. Подольчака, І. Л. Сазонця, О. С. Сенишина, Н. С. Чопко та інші.

Дослідження проблем управління нафтогазовими підприємствами та пошук шляхів їх вирішення сформували наукові інтереси вітчизняних науковців та практиків, зокрема О. І. Амош, Я. С. Витвицького, А. Е. Воронкової, Л. Т. Гораль, М. О. Данилюка, О. Г. Дзьоби, Д. О. Єгера, О. О. Лапка, Р. Т. Мацьків, І. В. Перезової, В. П. Петренка, А. О. Устенка, І. Г. Фадєєвої, І. К. Чукаєвої та ін. Натомість питання формування дієвої системи корпоративного управління на підприємствах нафтогазового комплексу України, підвищення соціально-економічної ефективності такої системи, залишаються відкритими на даний час, що обумовлюють актуальність їх досліджень.

Формування наукових підходів до оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами (СЕЕСКУНП) зумовили вибір теми дисертаційної роботи, визначили її мету, завдання, наукову та практичну значимість одержаних результатів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана на базі тематичних планів науково-дослідних робіт Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу відповідно плану держбюджетних НДР «Науково-

an 2625 - an 2626

методологічні та практичні засади механізму управління розвитком підприємств нафтового комплексу України» (номер державної реєстрації 0114U004855), у межах якої автором проведено дослідження особливостей функціонування системи корпоративного управління та оцінювання соціально-економічної ефективності такої системи на нафтогазових підприємствах; «Теоретичні та прикладні засади формування механізму ефективного функціонування та оптимізації діяльності соціально-економічних систем паливо-енергетичного комплексу» (державний реєстраційний номер 0110U003990), результатом виконання якої стала розроблена автором процесно-логічна схема оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами. В межах держбюджетної науково-дослідної роботи «Дослідження розвитку кроскультурних відносин в економічному просторі України» (державний реєстраційний номер 01154000560) автором алгоритмізований процес оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазових підприємств. В межах програми «Стратегія сталого розвитку «Україна 2020» (номер державної реєстрації 0116U005326) автором розроблено методику збалансування інтересів усіх суб'єктів корпоративного управління при зростанні результативності господарювання підприємства.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є удосконалення і подальший розвиток теоретико-методичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо системи корпоративного управління та оцінювання її соціально-економічної ефективності для нафтогазових підприємств.

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення таких завдань:

- науково узагальнити та уточнити теоретичні підходи до визначення змістового апарату системи корпоративного управління підприємством;
- сформулювати концептуальні аспекти ефективності системи корпоративного управління підприємством;
- удосконалити науково-методичний підхід до оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління підприємством;
- розробити модель оцінювання ефективності системи корпоративного управління на основі обґрунтованих соціально-економічних показників;
- розробити інтегральний показник соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління за допомогою таксономічного аналізу;
- визначити синергетичний ефект соціального та економічного аспектів ефективності системи корпоративного управління;
- обґрунтувати напрями внутрішнього контролю функціонування системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами в контексті оцінювання її соціально-економічної ефективності.

Об'єктом дослідження є процес оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративних структур.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та науково-практичних підходів до оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети і вирішення поставлених завдань у роботі було використано такі методи дослідження: діалектичний метод пізнання – для уточнення змісту корпоративного управління (пункт 1.1); метод

системного аналізу – для розгляду поняття «корпоративне управління» як системи (пункт 1.1); метод структурно-логічного аналізу – для побудови логіки дослідження та систематизації наукових уявлень про систему корпоративного управління та оцінювання її ефективності (пункт 1.2); метод аналізу та синтезу – для оцінки факторів впливу на соціально-економічну ефективність досліджуваної системи (пункт 1.3); евристичні методи, а саме експертний аналіз – для визначення факторів стимуляторів і дестимуляторів (пункт 2.1); статистичні методи – для оцінки динаміки, структури та виявлення тенденцій показників соціального та економічного блоку нафтогазових підприємств (пункт 2.2); економетричні методи – для розробки моделі оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління (пункт 2.2, 2.3), метод таксономії – для побудови загального та часткових інтегральних коефіцієнтів (пункт 3.1), виробничу функцію – для побудови мультиплікативної моделі та прогнозування загального інтегрального коефіцієнта (пункт 3.2).

Інформаційною базою дослідження стали праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених із питань оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління, чинні законодавчі та нормативно-правові акти Верховної Ради і Кабінету Міністрів України з корпоративного управління, офіційні матеріали Державної служби статистики України, звітність нафтогазових підприємств, інформаційно-аналітичні матеріали, ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в комплексному дослідженні та обґрунтуванні теоретико-методичних та практичних підходів щодо оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами. Наукову новизну визначили такі положення:

удосконалено:

- основний критерій оцінки соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазових підприємств, в межах якого, на відміну від існуючих досліджень, визначено синергетичний ефект поєднання соціального та економічного аспектів функціонування досліджуваної системи як міри досягнутого рівня результативності такої системи нафтогазових підприємств, що дає можливість контролю та прогнозування сценаріїв розвитку такої системи;

- сутність поняття «система корпоративного управління підприємством» щодо формулювання двоєдиної цілі, а саме: задоволення інтересів усіх учасників корпоративного управління на основі рівноваги їх впливів – з одного боку, та збереження підвищення ефективності господарювання – з іншого; що, на відміну від існуючих, розкриває комплексність та багатогранність значення даного поняття з метою прийняття управлінських рішень та дає можливість поєднати користь від управління ресурсами, вкладеними всіма учасниками корпоративних відносин при найбільш збалансованому задоволенні їхніх інтересів;

- концептуальні засади корпоративного управління в окремих найважливіших підсистемах функціонування підприємства, зокрема, в соціальній та економічній, що, на відміну від інших, забезпечує інтегровану результативну співпрацю власників та управлінців, координує інтереси стейкхолдерів, та водночас дозволяє максимально врахувати чинники впливу на ефективність взаємодії обох виділених підсистем;

набули подальшого розвитку:

- комплекс показників для оцінювання ефективності системи корпоративного управління, що відображає вплив чинників зовнішнього і

внутрішнього середовища, а саме інтереси корпоративних сторін, який покладений в основу розробленої моделі оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління і результатів діяльності підприємств нафтогазового комплексу та відрізняється від інших ступенем деталізації оцінювання;

– методичний підхід до побудови загального інтегрального показника соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління підприємством на основі таксономічного аналізу, що на відміну від існуючих, дало змогу виявити часткові інтегральні коефіцієнти кожної зі складових (соціальної та економічної), а також дозволило виявити основні напрями підвищення соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління підприємств на основі часткового нівелювання негативного впливу дестимуляторів та підтримуючої дії стимулюючих факторів;

– методика оцінювання синергетичного ефекту поєднання соціального та економічного аспектів діяльності системи корпоративного управління нафтогазових суб'єктів і підрозділів системи, що на відміну від інших, дозволяє визначити рівень злагодженості і організованості взаємодії її елементів у процесі функціонування, враховуючи зміни в часі;

– підходи до формування напрямів внутрішнього контролю функціонування системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами в контексті оцінювання її соціально-економічної ефективності, реалізація яких, на відміну від існуючих, сприятиме досягненню найвищої міри раціональності поведінки власників (акціонерів) компанії та їх виборних органів як учасників корпоративних відносин.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що обґрунтовані у роботі теоретичні та методичні положення доведено до рівня практичних рекомендацій щодо оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами. Основні положення та результати дисертаційного дослідження впроваджено у практичну діяльність ПАТ «Укртрансгаз» (довідка № 15129/16-004 від 30.11.2015 р.); ПП «ОККО-Нафтопродукт» (довідка № 29 від 25.01.2016 р.); ПАТ «Укртрансгаз» (довідка № 15454/32-0144 від 15.03.2016 р.); ТзОВ НВП «Нафтовик» (довідка № 392 від 04.04.2016 р.); ПАТ «Укргазвидобування» Філія Бурове управління «Укрбургаз» (довідка № 03-03-4072-1 від 26.05.2016 р.); у навчальному процесі Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу при складанні робочих навчальних програм і підготовці лекційних курсів із таких дисциплін, як: «Соціальна відповідальність» для студентів спеціальності 8.03050401 – «Економіка підприємств», «Економічна діагностика» для студентів спеціальності 7.030509 – «Облік і аудит», «Управлінська діагностика» для студентів спеціальності 7.03060101 та 8.03060101 – «Менеджмент організацій і адміністрування» (довідка від 4.04.16 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійною науковою працею, результати якої одержані безпосередньо автором і знайшли відображення в наукових публікаціях. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використано лише особисті ідеї та розробки. Внесок здобувача у роботи, виконані у співавторстві, наведено у списку основних опублікованих праць за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення та результати дисертаційного дослідження апробовані на III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Теорія та практика стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем» (м. Івано-Франківськ, 21-22 жовтня 2011 року), Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективні інновації в науці, освіті, виробництві та транспорті '2012» (г. Одеса, 19-30 лютого 2012 року), VII Міжнародній науково-практичній конференції (м. Дніпропетровськ, 14-15 червня 2012 року), IV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Теорія та практика стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем» (м. Івано-Франківськ, 15-17 травня 2013 року), I Міжнародній науково-практичній конференції «Україна – ЄС. Сучасні технології, економіка та право», (м. Чернівці, 30 березня - 2 квітня 2015 року), V Всеукраїнській науково-практичній конференції «Теорія та практика стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем» (м. Івано-Франківськ, 20-22 травня 2015 року), Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасний стан, актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу» (м. Івано-Франківськ, 16-17 жовтня 2015 року), International Scientific Conference: «PROMISING PROBLEMS OF ECONOMICS AND MANAGEMENT» (Montreal, Canada, 26-30 October 2015), I Міжнародній науково-практичній конференції «Економіко-культурологічне позиціонування України в світовому глобалізованому просторі» (15-19 лютого 2016 року, м. Кошице, Словаччина).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 15 наукових праць, із них: 5 статей у наукових фахових виданнях України, з яких дві статті – у виданні, включеному до наукометричної бази; 1 стаття – у іноземному виданні; 9 тез доповідей та матеріалів конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 6,1 друк. арк., з них особисто автору належить 5,43 друк. арк.

Обсяг і структура дисертаційної роботи. Дисертація складається з переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 250 сторінок, з них основний текст викладено на 181 сторінці, який включає 36 таблиць та 29 рисунків, список використаних джерел зі 154 найменувань – 18 сторінок, 11 додатків – 51 сторінка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет та методи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, наведено дані щодо їх апробації.

У першому розділі «Теоретичні основи та сучасні моделі корпоративного управління» проведено дослідження сутності поняття «корпоративне управління підприємств», удосконалено визначення деривації «системи корпоративного управління»; визначено та розкрито зміст особливостей національної моделі корпоративного управління; проведено критичний аналіз підходів до визначення ефективності системи корпоративного управління, зокрема, її соціального та економічного аспектів; охарактеризовано сучасний стан корпоративного управління на вітчизняних нафтогазових підприємствах та сформовано основну візію його розвитку.

На основі дослідження теоретичних підходів до поняття «корпоративне управління підприємством» уточнено його трактування як системи корпоративних відносин суб'єктів, фінансовий, економічний, професійний, соціальний та інші інтереси яких пов'язані з діяльністю підприємства, та, яка через процес формування і реалізації сукупності управлінських дій, гармонізує представлені інтереси згідно принципів стратегії розвитку в межах норм чинного законодавства. Перевагою такого розгляду є важливість подання досліджуваної деривації як єдиної за сутністю, з наголосом саме на системі.

Система корпоративного управління підприємства визначається як складна різнорівнева за сукупністю елементів відкритого типу щодо організації та різнопланова щодо діяльності, на яку впливають зовнішні та внутрішні фактори. Її сутність полягає у формуванні інструментів управління балансом інтересів усіх учасників корпоративного управління із забезпеченням ефективності функціонування самого підприємства. Основними ракурсами її розгляду виділено концептуальний, структурний, функціональний, стратегічний. З позиції першого ракурсу система корпоративного управління розглядається як організаційно-управлінська, виникнення якої спричинив розвиток економічних відносин щодо відокремлення функції власності від функції управління. При цьому самій системі корпоративного управління притаманні спільні риси із загальною системою управління підприємством, що також стосується всіх підсистем; відмінність – врахування специфіки впливу взаємовідносин різних груп корпоративних учасників. В розрізі структурного ракурсу – це складна система відкритого типу, що характеризується сукупністю взаємопов'язаних і об'єднаних регулярно взаємодією елементів певної форми та змісту. Акцентування на функціональному ракурсі висвітлює мотивуючий фактор дієвості корпоративного управління як цілісної системи, виражений у двосдиній цілі: задоволення інтересів усіх учасників корпоративного управління на основі рівноваги їх впливів та збереження підвищення ефективності господарювання, в тому числі управління об'єднаним капіталом – отримання максимально можливого прибутку від усіх видів діяльності підприємства. Розгляд з стратегічного ракурсу дав змогу виокремити основні етапи розвитку, що є залежними від переваг використання даної системи управління та в перспективі сприяють урізноманітненню способів залучення інвестицій, розвитку механізмів інновацій.

З метою відображення сфери інтересів всіх сторін корпоративного управління проведено групування зацікавлених груп відносно приналежності до внутрішнього та зовнішнього середовища системи корпоративного управління підприємства.

Розглянуто характерні особливості національної моделі корпоративного управління, що сформувалася під призвою усталених світових моделей корпоративного управління з врахуванням національної специфіки. Доведено, що національній моделі корпоративного управління притаманні риси, які є у континентальній (німецькій), японській та частково англо-американській моделях, вказано специфічні особливості вітчизняних умов формування корпоративного сектору. Зокрема, з огляду на вітчизняні умови формування корпоративного сектору в управлінні національними корпораціями існують проблеми стосовно прозорості ведення бізнесу, контролю та відповідності законодавству та міжнародним стандартам, слабого менеджменту порівняно зі світовим рівнем, недостатньою

розвиненістю фінансових інструментів у досягненні основної мети корпорації – зростання акціонерної вартості.

Оскільки існує пряма залежність між ефективним корпоративним управлінням та інвестиційною привабливістю підприємства, то запровадження дієвої моделі корпоративного управління безпосередньо впливатиме на успішність його розвитку та функціонування. Автором проведено визначення та оцінювання системи корпоративного управління контуруванням її в окремих характерних аспектих площинах функціонування підприємства – соціальній та економічній, а також проведено дослідження характеру, розміру синергетичного ефекту взаємовпливів цих площин.

Наголос зроблено на визначенні ефективності досліджуваного виду управління підприємством з визначенням соціальної площини – як орієнтованої на досягнення балансу та погодженості інтересів власників-акціонерів та інших учасників корпоративних відносин, тобто її прояв у ефективному регулюванні таких відносин; економічної – як взаємозалежної від соціальної, адже після регулювання корпоративних відносин відбувається акцентування саме останньої, а відтак поживляється залучення інвестицій та забезпечення сталого зростання підприємства, що, в свою чергу, сприяє росту економічної ефективності. Доведено, що оцінку соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління підприємств доцільно розглядати з сумарним врахуванням синергетичного ефекту, спричиненого поєднанням корисності результатів управління ресурсами, вкладеними всіма учасниками корпоративних відносин при найбільш збалансованому задоволенні їхніх інтересів.

Для виявлення основних аспектів, що впливають на синергетичний ефект функціонування системи корпоративного управління, на основі ієрархічного підходу виокремлено рівні системи корпоративного управління нафтогазових підприємств і візуалізовано методичні рівні щодо визначення ефективності даної системи як узгодженості інтересів кожного із корпоративних учасників зовнішнього і внутрішнього середовища.

У другому розділі «Аналіз та оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами» удосконалено методичний підхід до оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління підприємств, сформовані етапи послідовності такої оцінки; проведено аналіз соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління НАК «Нафтогаз України», ПАТ «Укртрансгаз», ПАТ «Укрнафта»; побудовано та візуалізовано модель оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами.

Складність організаційної структури системи корпоративного управління та галузеві особливості нафтогазових підприємств потребують розробки сценаріїв розвитку таких систем через відображення максимально сприятливих значень показників та завдяки врахуванню впливу стимуляторів і дестимуляторів, що спричинило необхідність розробки авторської методики оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами (табл. 1), котра, на відміну від існуючих, крім розрахунку

інтегрального показника, дає можливість визначити синергетичний ефект поєднання соціального та економічного аспектів ефективності такої системи.

Таблиця 1

Методика оцінювання рівня соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами

Завдання	Метод	Результат
<i>Етап 1</i>		
1. Визначення (відбір) системи показників, що характеризують види ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами: 1.1 економічна ефективність 1.2 соціальна ефективність	1.1 Систематизація наукових підходів щодо вибору показників. 1.2 Обґрунтування вибраних показників на основі критеріїв: <ul style="list-style-type: none"> • максимальне відображення всіх аспектів діяльності підприємства, • відображення інтересів та цілей зацікавлених груп, • відповідність цілям аналізу, • відповідність досліджуваній галузі та регіону, • простота вимірювання, • доступність та співставність даних. 1.3 Експертний аналіз для обґрунтованості вибраної системи показників	Сформовано комплексну систему кількісних показників, що відображають соціально-економічну ефективність системи корпоративного управління підприємствами
<i>Етап 2</i>		
2. Коефіцієнтний аналіз	2.1 Збір даних на підприємствах 2.2 Аналітичні розрахунки відібраних показників	Висновки представлених результатів
<i>Етап 3</i>		
3. Визначення тісноти та сили впливу системи показників на результуючий (базовий) показник	3. Кореляційний аналіз 3.1 Обґрунтування результуючого (базового) показника соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління підприємствами 3.2 Проведення кореляційного аналізу	Висновки щодо найбільш впливових показників
<i>Етап 4</i>		
4. Визначення впливу факторів на абсолютний приріст результуючого показника	4. Регресійний аналіз 4.1 Побудова регресійної моделі 4.2 Прогнозування	Висновки щодо сформованої моделі оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління підприємствами та прогнозування
<i>Етап 5</i>		
5. Визначення інтегрального показника рівня соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління підприємствами	5. Метод таксономії 5.1 Розробка інтегрального показника на основі часткових показників, які увійшли в модель 5.2 Розрахунок для досліджуваних підприємств	Висновки щодо результатів розрахунку інтегрального показника
<i>Етап 6</i>		
6. Розрахунок синергетичного ефекту від поєднання соціального та економічного блоків ефективності системи корпоративного управління нафтогазових підприємств	6. Мультиплікативна модель 6.1 Побудова мультиплікативної моделі за допомогою виробничої функції Кобба-Дугласа 6.2 Прогнозування синергетичного ефекту	Висновки щодо виявленого синергетичного ефекту та впливу на нього досліджуваних чинників, пропозиції для підвищення такої ефективності системи корпоративного управління

Докорінний перегляд і переосмислення суті впливів зовнішніх та внутрішніх факторів на ефективність системи корпоративного управління дав можливість сформулювати в межах даної методики (табл. 1) комплексну систему кількісних показників для оцінювання окремо економічного та соціального аспектів ефективності такої системи, що дає можливість врахувати зовнішні та внутрішні фактори впливу на таку систему на прикладі нафтогазових підприємств.

Апробація комплексної системи показників проведена на емпіричних даних нафтогазових структур: НАК «Нафтогаз України», ПАТ «Укрнафта», ПАТ «Укртрансгаз» за період 2011-2015 років, на підставі чого зроблено висновки про низькі ліквідність і платоспроможність в поєднанні з незначним рівнем соціальної ефективності управління діяльністю досліджуваних підприємств.

Побудована 12-факторна регресійна модель оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами (рис. 1), поповнить методичний інструментарій оцінювання з метою відтворення динаміки ефективності в контексті прогнозованих реакцій такої системи на реальні виклики середовища її функціонування.

Рисунок 1 – Візуалізація моделі оцінювання СЕЕСКУНП

У третьому розділі «Удосконалення системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами» сформовано методика визначення інтегрального показника соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління підприємств; побудовано мультиплікативну модель для визначення синергетичного ефекту від поєднання та взаємодії соціального й економічного аспектів системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами; визначено кількісний вираз синергетичного ефекту від поєднання соціального та економічного аспектів системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами; наведено напрями контролю для підвищення ефективності функціонування системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами як складових системи корпоративного контролю, за кожним з яких окреслено коло завдань та запропоновано шляхи їх вирішення.

За допомогою використання методу таксономії, який застосовано для редукції факторного простору системи корпоративного управління через агрегацію інформаційного простору цієї системи, автором сформовано методика визначення загального інтегрального показника рівня соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління підприємств (рис. 2) та часткових інтегральних показників, що відображають окремо економічну та соціальну його складову, результати апробації яких для окремих нафтогазових структур представлені в табл. 2.

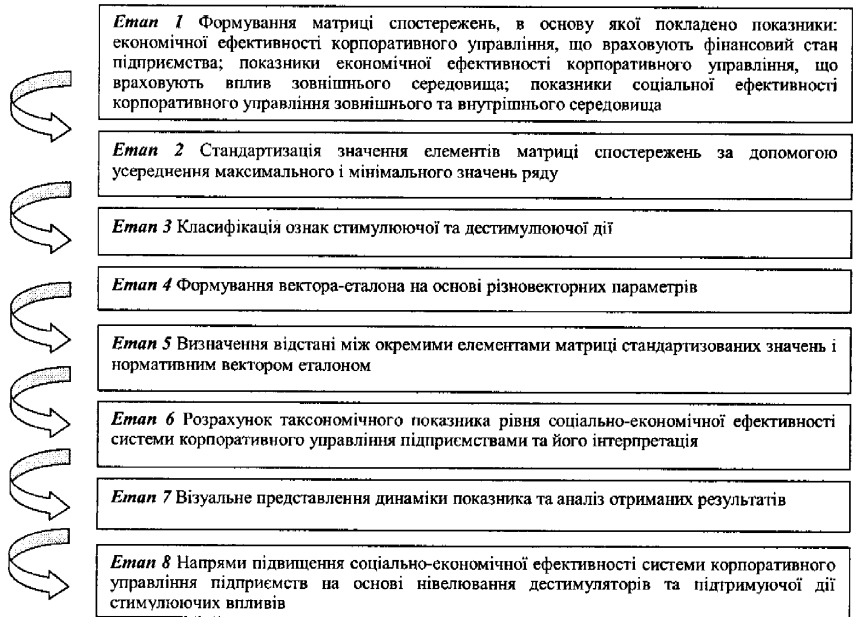

Рисунок 2 – Логіко-схематична послідовність розрахунку таксономічного показника рівня СЕЕСКУНП

Визначена автором тенденція зміни загального інтегрального показника соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими структурами дає можливість представити рівень розвитку цього показника в n -му періоді, на основі якого виявляються напрями підвищення досліджуваної ефективності такої системи підприємств. Окрім того, це сприяє чіткості визначення характеру впливу часткових показників: інтегрального економічного показника системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами, інтегрального соціального показника системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами.

Таблиця 2

Динаміка інтегральних показників соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими структурами

Суб'єкти господарювання	Роки							
	2011	2012	2013	2014	2015	Прогноз		
						2016	2017	2018
Інтегральний показник економічної ефективності системи корпоративного управління підприємств								
НАК «Нафтогаз України»	0,54	0,32	0,35	0,07	0,61	0,64	0,18	0,14
ПАТ «Укрнафта»	0,11	0,26	0,47	0,59	0,27	0,46	0,46	0,37
ПАТ «Укртрансгаз»	0,21	0,25	0,41	0,78	0,38	0,17	0,47	0,58
Інтегральний показник соціальної ефективності системи корпоративного управління підприємств								
НАК «Нафтогаз України»	0,83	0,33	0,34	0,29	0,29	0,32	0,3	0,31
ПАТ «Укрнафта»	0,87	0,39	0,27	0,24	0,64	0,27	0,26	0,38
ПАТ «Укртрансгаз»	0,58	0,98	0,48	0,14	0,51	0,54	0,46	0,37
Загальний інтегральний показник соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління підприємств								
НАК «Нафтогаз України»	0,67	0,28	0,29	0,14	0,35	0,37	0,21	0,19
ПАТ «Укрнафта»	0,09	0,22	0,40	0,51	0,24	0,39	0,39	0,32
ПАТ «Укртрансгаз»	0,01	0,12	0,17	0,19	0,16	0,13	0,36	0,59

Для визначення характеру факторного впливу на соціально-економічну ефективність системи корпоративного управління кожного із вхідних блоків окремо та виявлення синергетичного ефекту від поєднання та взаємодії соціального і економічного аспектів системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами побудовано мультиплікативні моделі:

$$1) \text{ НАК «Нафтогаз України»}: \quad Y = 0,97 * X_1^{0,42} * X_2^{0,69} \quad (1)$$

$$2) \text{ ПАТ «Укрнафта»}: \quad Y = 1,08 * X_1^{1,12} * X_2^{0,11} \quad (2)$$

$$3) \text{ ПАТ «Укртрансгаз»}: \quad Y = 162,82 * X_1^{5,22} * X_2^{-2,79} \quad (3)$$

де Y – загальний інтегральний показник соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами;

X_1 – фактор 1 – інтегральний економічний показник системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами;

X2 – фактор 2 – інтегральний соціальний показник системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами.

Побудовані мультиплікативні моделі (формули 1-3) визначають «чистий» вплив інтегральних економічного та соціального показників на зміну загального інтегрального показника соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами, дозволяють оцінити ізольований вплив факторів, а також величину синергетичного ефекту впливу на систему соціального і економічного аспектів у їх взаємодії.

Оскільки, за умови високої організованості системи сума властивостей системи буде вищою за суму властивостей її компонентів, а різниця між сумою властивостей системи і сумою властивостей її компонентів і є синергетичним ефектом – додатковим ефектом спільної взаємодії компонентів, то відповідно до результатів дослідження властивості соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління підприємствами проявляються у вигляді певного набору результативних показників (табл. 3).

Таблиця 3

Результати оцінювання синергетичного ефекту соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими структурами

Суб'єкти господарювання	Роки						
	2012	2013	2014	2015	2016 (прогноз)	2017 (прогноз)	2018 (прогноз)
НАК «Нафтогаз України»	0,819	0,021	0,315	0,441	0,042	0,336	0,042
ПАТ «Укрнафта»	0,290	0,401	0,245	0,602	0,335	0,045	0,112
ПАТ «Укртрансгаз»	0,991	0,451	0,180	0,270	0,270	0,234	0,261

Проведений аналіз досліджуваних підприємств виявив в деяких періодах синергетичний ефект соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління близький до одиниці, що є конгруентним до оцінки поточних ситуацій на цих підприємствах, визначених за підсумками аналізу їх діяльності, проведених у другому розділі даного дисертаційного дослідження.

Автором вказано, що характеристика розвитку системи цінностей в українській моделі корпоративного управління потребує формування теоретико-методичних підходів до контролю функціонування системи корпоративного управління, оскільки система поглядів щодо цієї проблеми недостатньо сформована у наукових дослідженнях і не може бути визнана усталеною. Вироблення обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення корпоративного контролю з точки зору побудови та функціонування системи корпоративного управління дасть змогу досягти найвищу при визначених об'єктивних умовах ступінь раціональності поведінки власників (акціонерів) компанії та їх виборних органів як учасників корпоративних відносин з врахуванням масштабів корпоративного розвитку та інтенсифікації процесу якісних змін у нафтогазовій галузі України.

Слід зазначити, що якість функціонування системи корпоративного управління є категорією, задіяною на всіх етапах процесу діяльності компанії, а також є комплексним поняттям, що характеризує ефективність усіх сторін її функціонування при дотриманні (реалізації) інтересів власників (акціонерів) компанії та вибудованій

відповідній системі управлінської діяльності. Запропоновано здійснення контролю у напрямках, що визначаються основними елементами системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами (табл. 4), а саме: стратегією корпоративного управління; організаційною структурою, що забезпечує корпоративне управління; системами і процесами корпоративного управління; корпоративним стилем управління; сумою корпоративних навичок персоналу, складом персоналу і спільними колективними корпоративними цінностями.

Таблиця 4

Напрями контролю щодо побудови та функціонування системи корпоративного управління нафтогазовими структурами як складові системи корпоративного контролю

Напрями контролю	Завдання
Блок 1 Оцінювання складових системи корпоративного управління нафтогазовим підприємством	1. Оцінити наявні складові системи корпоративного управління. 2. Оцінити відповідність складових системи корпоративного управління, які визначено статутом, вимогами законодавства. 3. Оцінити процедури, які регламентують функціонування складових корпоративного управління нафтогазового підприємства.
Блок 2 Оцінювання змісту функцій та повноважень органу представництва кінцевого власника	1. Оцінити фактичну реалізацію функцій загальних зборів господарського суб'єкта протягом звітного року. 2. Оцінити дотримання вимог щодо подання інформації у складі річного звіту про загальні збори господарського суб'єкта та процедури їх організації і проведення.
Блок 3 Оцінювання змісту функцій та повноважень незалежної наглядової ради	1. Оцінити процедури формування та порядок організації роботи наглядової ради. 2. Оцінити фактичну реалізацію функцій наглядової ради. 3. Оцінити дотримання вимог щодо подання інформації у складі річного звіту про наглядову раду господарського суб'єкта.
Блок 4 Оцінювання змісту функцій та повноважень правління	1. Оцінити процедури формування та порядок організації роботи виконавчого органу. 2. Оцінити фактичну реалізацію функцій виконавчого органу. 3. Оцінити дотримання вимог щодо подання інформації у складі річного звіту про виконавчий орган господарського суб'єкта.
Блок 5 Оцінювання змісту функцій та повноважень органів контролю фінансово-господарської діяльності	1. Оцінити процедури формування та порядок організації роботи органів контролю фінансово-господарської діяльності. 2. Оцінити фактичну реалізацію функцій органів контролю фінансово-господарської діяльності. 3. Оцінити дотримання вимог щодо подання інформації у складі річного звіту про органи контролю фінансово-господарської діяльності.

Деталізацію оцінювання напрямів контролю за блоками (табл. 4) в дисертаційному дослідженні запропоновано здійснювати згідно загальних умов функціонування системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами. З метою уніфікації дану деталізацію проведено без врахування специфіки головної компанії НАК «Нафтогаз України». Окреслене коло завдань за кожним з напрямів контролю що дозволить виявити слабкі сторони поточного стану системи корпоративного управління нафтогазових підприємств, зокрема в її соціально-економічних аспектах, резерви та шляхи підвищення рівня якості функціонування.

Реалізація визначених напрямів контролю щодо побудови та функціонування системи корпоративного управління нафтогазовими структурами сприятиме

досягненню найвищої міри раціональності поведінки власників (акціонерів) компанії та їх виборних органів як учасників корпоративних відносин

ВИСНОВКИ

Результатом дослідження є шлях до вирішення важливого науково-практичного завдання, яке полягає в розробленні рекомендацій щодо розвитку системи корпоративного управління нафтогазових підприємств на основі оцінювання соціально-економічної ефективності її діяльності. Основні наукові та практичні результати зводяться до такого:

1. У процесі теоретико-методичного дослідження деривації «корпоративне управління» доведено необхідність використання системного підходу до її розгляду, в межах якого уточнено зміст корпоративного управління підприємства як системи корпоративних відносин суб'єктів, фінансовий, економічний, професійний, соціальний та інші інтереси яких пов'язані з діяльністю підприємства, та, яка через процес формування і реалізації сукупності управлінських дій гармонізує представлені інтереси відповідно до принципів стратегії розвитку в межах норм чинного законодавства. На основі визначення системи корпоративного управління як сукупності елементів (органів управління і координації, норм, принципів, правил та ін.) з характерними взаємозв'язками, яка призначена для здійснення процесу корпоративного управління, виокремлено основні аспекти її розгляду: концептуальний – основні рівні, структурний – організаційні форми, функціональний – цільові функції та стратегічний – основні етапи розвитку, що, в свою чергу, стало підґрунтям для виділення зацікавлених груп за приналежністю до внутрішнього та зовнішнього середовища системи корпоративного управління підприємства.

2. У процесі дослідження науково-методичної бази для оцінювання ефективності системи корпоративного управління виявлено варіативність наукових підходів, що дало підстави зробити висновок про відсутність єдиного уніфікованого підходу для вирішення такого завдання. Відповідно, запропоновано авторський підхід оцінювання ефективності досліджуваної системи, що ґрунтується на двоєдиній цілі системи корпоративного управління, а саме: задоволеності інтересів усіх учасників корпоративного управління на основі рівноваги їх впливів з одного боку та збереженні підвищення ефективності господарювання – з іншого. Таке трактування обґрунтовує оцінювання ефективності у двох аспектах – соціальному та економічному, які спричиняють синергетичний ефект. Зважаючи на вищесказане, визначено соціально-економічну ефективність системи корпоративного управління підприємством як інтегроване забезпечення результативної співпраці власників та управлінців, що гармонізує інтереси усіх учасників корпоративних відносин. Класифіковано соціально-економічні чинники впливу на ефективність системи корпоративного управління підприємствами залежно від сфери інтересів кожного із корпоративних учасників зовнішнього і внутрішнього середовища та виявлено методичні рівні визначення ефективності досліджуваної системи. Проаналізований стан корпоративного управління вітчизняними нафтогазовими підприємствами свідчить про неповне використання переваг корпоративної форми ведення бізнесу.

3. Запропонована методика оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами, котра, крім

розрахунку інтегрального показника, дає можливість визначити синергетичний ефект як основний критерій оцінювання такої ефективності, спрогнозувати сценарії розвитку функціонування системи корпоративного управління через відображення максимально сприятливих значень показників та завдяки врахуванню впливу стимуляторів і дестимуляторів. В межах методики розроблено алгоритм формування системи показників соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами, що ґрунтується на поєднанні евристичних і математичних методів їхнього обґрунтування; проведено експертний аналіз з метою формування системи показників для опису соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління.

4. В результаті проведеного аналізу виявлено загальний слабкий рівень економічної ефективності корпоративного управління діяльністю усіх досліджуваних підприємств, що характеризуються загальним станом низької ліквідності й платоспроможності, та порівняно недостатній рівень соціальної ефективності управління діяльністю НАК «Нафтогаз України» та ПАТ «Укртрансгаз». Існуючі системи управління стали одним із факторів збитковості згаданих підприємств, тому потребують подальшого дослідження та вдосконалення. Тому з метою відтворення реалістичної динаміки досліджуваної ефективності системи корпоративного управління та визначення найважливіших чинників, а відтак прогнозування можливого стану за певних змін чи реагування на реальні виклики дієвості через виявлені зв'язки побудовано модель оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами, суть якої полягає у встановленні регресійних зв'язків та сили впливу досліджуваних соціально-економічних факторів на результативний показник, який відображає сумарний ефект від діяльності підприємств. Процес моделювання дав змогу визначити 12-факторну регресійну модель, що враховує зовнішні і внутрішні показники економічної та соціальної ефективності системи корпоративного управління підприємств досліджуваної галузі.

5. Соціально-економічну ефективність системи корпоративного управління підприємств запропоновано оцінити методом таксономії для редукції факторного простору, яка виявляється в агрегації інформаційного простору, в результаті чого формується інтегральний показник. Останній передбачає порівняння стандартизованих входних значень системи включених у нього показників зі сформованим еталонним вектором, що відображає максимально сприятливі значення показників для покращення ефективності при врахуванні впливу стимуляторів і дестимуляторів. Систематизовано етапи проведення обраного методу, доповнено та адаптовано до специфіки досліджуваного об'єкта. В результаті отримано чіткий алгоритм побудови інтегрального коефіцієнта соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління підприємств, візуалізація якого репрезентує рівень розвитку цього показника в n -му періоді та дає змогу сформулювати напрями підвищення ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами.

6. Доведено початкове наукове припущення наявності взаємного впливу соціального та економічного аспектів на ефективність системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами, що посилює їх сукупний ефект. Побудована мультиплікативна модель оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління дозволяє визначити ізольований факторний вплив

соціального й економічного блоку на систему та виявити наявний синергетичний ефект. Результати від застосування моделі дають можливість отримання відповіді на питання щодо стану узгодженості цілей окремих суб'єктів і підрозділів системи, злагодженості й організованості взаємодії її елементів в процесі функціонування.

7. Запропоновано напрями внутрішнього контролю функціонування системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами в контексті оцінювання її соціально-економічної ефективності, реалізація яких сприятиме досягненню найвищої міри раціональності поведінки власників (акціонерів) компанії та їх виборних органів як учасників корпоративних відносин. Окреслено коло завдань за кожним з напрямів, виконання яких дають змогу виявити слабкі сторони поточного стану системи корпоративного управління, зокрема в соціально-економічних аспектах, та виявити шляхи підвищення рівня якості функціонування системи корпоративного управління.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Обельницька Х. В. Основні риси сучасного корпоративного управління в Україні / Х. В. Обельницька // Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет; ред. кол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Том 15. - № 3. – С. 93 – 100. – 0,63 др. арк.

2. Обельницька Х. В. Оцінка якості корпоративного управління у системі контролінгу підприємства / Х. В. Обельницька // «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку» Вісник національного університету «Львівська політехніка»; редкол.: О. С. Кузьмін (голов. ред.) та ін. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – № 794. – С. 281 – 288. – 0,59 др. арк.

3. Обельницька Х. В. Економічна сутність ресурсів як об'єкта системи корпоративного управління підприємством / Х. В. Обельницька // «Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (серія «Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості»)». – Видавництво ФНТУНГ, 2015. – № 2 (12) – С. 170 – 178. – 1,1 др. арк.

4. Обельницька Х. В. Комплексна модель системи управління ресурсами підприємства / А. О. Устенко, І. В. Перезовова, О. Я. Малинка, Х. В. Обельницька // Міжнародний науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки». – 2015. – № 2 [27]. – С. 86 – 93. *(Особистий внесок автора: огляд сучасних теоретичних підходів до управління підприємством як основи для побудови запропонованої моделі, що представлена трьома площинами).* – 0,19 др. арк.

5. Обельницька Х. В. Система показників соціальної ефективності корпоративного управління діяльністю нафтогазових підприємств / Х. В. Обельницька // Вісник Хмельницького національного університету – Хмельницький, 2015. – № 3, Т. 3 (224) – С. 181 – 187. – 0,77 др. арк.

Публікація у зарубіжному виданні:

6. Obelnytska K. The assessment model of the social and economical effectiveness of the corporate management system of oil and gas enterprises / K. Obelnytska // European Journal of Economics and Management Sciences, «EastWest» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH. – Vienna, 2015. – № 4 – pp. 112 – 117. – 0,28 др. арк.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

7. Обельницька Х. В. Статистичні дослідження в системі інформаційно-аналітичного забезпечення стратегічного управління / І. В. Перезова, Х. В. Обельницька, А. М. Романів // Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції [«Теорія і практика стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем»], (Івано-Франківськ, 21 – 22 жовтня 2011 року). – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2011. – С. 108 – 109. (особистий внесок автора: згруповано статистичні методи, які використані в стратегічному управлінні підприємством). – 0,04 др. арк.

8. Обельницька Х. В. Передумови управління корпоративними фінансами підприємств нафтогазового комплексу / Х. В. Обельницька // Матеріали VII Міжнар. наук.-практ.конф. [«Спецпроект: аналіз наукових досліджень»], (Дніпропетровськ, 14-15 червня 2012 р.). – Дніпропетровськ: Біла К.О., 2012. – С. 77 – 79. – 0,22 др. арк.

9. Обельницька Х. В. Теоретичні основи аналізу фінансового стану підприємств як елемент управління корпоративними фінансами / Х. В. Обельницька // Сборник научных трудов SWorld. Материалы международной научно-практической конференции [«Перспективные инновации в науке, образовании, производстве и транспорте»], (Одесса, 14-15 июня 2012 р.). – Выпуск 2. Том 20. – Одесса: КУПРИЕНКО, 2012 – С. 3– 7. – 0,31 др. арк.

10. Обельницька Х. В. Проблемні аспекти системи корпоративного управління НАК «Нафтогаз України» / Х. В. Обельницька // Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і практика стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем»], (Івано-Франківськ, 15-17 травня 2013 року). – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2013. – С. 160 – 161. – 0,07 др. арк.

11. Обельницька Х. В. Виникнення фінансових ресурсів в кругообігу капіталу / Х. В. Обельницька // Матеріали Першої міжнародної науково-практичної конференції «Україна – СС. Сучасні технології, економіка та право»], (Чернігів, 30 березня – 2 квітня 2015 р.). – Чернігів: ЧНТУ, 2015. – С. 204 – 206. – 0,21 др. арк.

12. Обельницька Х. В. Щодо запровадження системи корпоративного управління на підприємствах паливно-енергетичного комплексу України / Х. В. Обельницька // Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і практика стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем»], (Івано-Франківськ, 20 – 22 травня 2015 р.). – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2015. – С. 210 – 212. – 0,16 др. арк.

13. Обельницька Х. В. Аналіз фінансових ресурсів підприємств нафтогазового комплексу / Х. В. Обельницька // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [«Сучасний стан, актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу»], (16-17 жовтня 2015 р.). – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2015. – С. 176 – 179. – 0,20 др. арк.

14. Obelnytska K. V. The employment of a taxonomic analysis in the process of evaluating the social and economic effectiveness of the corporate management system / K. V. Obelnytska // International Scientific Conference [«PROMISING PROBLEMS OF ECONOMICS AND MANAGEMENT»], (Montreal, 26 – 30 October 2015). – Montreal, Canada, 2015. – С. 121 – 129. – 0,45 др. арк.

15. Обельницька Х. В. Етимологія поняття та достовірної оцінки ефективності управління діяльністю підприємств / Х. В. Обельницька // Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції [«Економіко-культурологічне позиціонування України в

світовому глобалізованому просторі»], (Кошице, 14 – 15 лютого 2016 р.). – Кошице, 2016. – С. 114 – 117. – 0,21 др. арк.

АНОТАЦІЯ

Обельницька Х. В. Оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Івано-Франківськ, 2016.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню теоретичних положень системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами та розробці практичних рекомендацій щодо покращення оцінювання її соціально-економічної ефективності.

Досліджено теоретичні основи та сучасні моделі корпоративного управління, зокрема, визначено сутність поняття «системи корпоративного управління підприємством», «соціально-економічної ефективності корпоративного управління підприємством», розглянуто стан корпоративного управління нафтогазовими підприємствами. Обґрунтовано систему показників оцінки соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління підприємствами. Проаналізовано соціально-економічну ефективність системи корпоративного управління нафтогазовими підприємств. Побудовано модель оцінювання соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами на основі методів економічної статистики. З метою вдосконалення системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами розроблено інтегральний показник соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами на основі методу таксономії. Побудовано мультиплікативну модель оцінки соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління нафтогазових підприємств. Наведено напрями контролю для підвищення ефективності функціонування системи корпоративного управління нафтогазовими підприємствами як складових системи корпоративного контролю, за кожним напрямом окреслено коло завдань та запропоновано шляхи їхнього вирішення.

Ключові слова: корпоративне управління, система корпоративного управління, нафтогазові підприємства, соціально-економічна ефективність системи корпоративного управління, інтегральний коефіцієнт соціально-економічної ефективності системи корпоративного управління, синергетичний ефект аспектів системи корпоративного управління.

АННОТАЦИЯ

Обельницкая К. В. Оценка социально-экономической эффективности системы корпоративного управления нефтегазовыми предприятиями. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам

экономической деятельности). – Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа, Ивано-Франковск, 2016.

Диссертация посвящена обоснованию теоретических положений системы корпоративного управления нефтегазовыми предприятиями и разработке практических рекомендаций относительно улучшения оценивания ее социально-экономической эффективности.

Определено экономическую сущность корпоративного управления, предложено авторское толкование этого понятия и выведена суть категории «система корпоративного управления». Предложен методический подход к оцениванию эффективности системы корпоративного управления и введено понятие «социально-экономической эффективности» такой системы, что позволяет оценить сбалансирование интересов всех субъектов корпоративного управления при росте эффективности ведения хозяйства предприятия. Определены особенности национальной модели корпоративного управления под призмой мировых. Классифицированы социально-экономические факторы влияния на эффективность системы корпоративного управления предприятиями в зависимости от сферы интересов каждого из корпоративных участников внешней и внутренней среды, также выявлены методические уровни определения эффективности исследуемой системы. Охарактеризировано современное состояние корпоративного управления на отечественных нефтегазовых предприятиях.

Усовершенствован методический подход к оценке социально-экономической эффективности системы корпоративного управления предприятий, сформированы этапы последовательности такой оценки. Проведен анализ социально-экономической эффективности системы корпоративного управления нефтегазовых предприятий. Построена и визуализирована модель оценки социально-экономической эффективности системы корпоративного управления нефтегазовых предприятий, которая позволяет определить изоляционное влияние факторов социального и экономического блока на систему, определив при этом синергетический эффект.

Сформирована методика определения интегрального показателя социально-экономической эффективности системы корпоративного управления предприятиями; построена мультипликативная модель определения синергетического эффекта от сочетания и взаимодействия социального и экономического аспектов системы корпоративного управления нефтегазовыми предприятиями. Определено количественное выражение синергетического эффекта от сочетания социального и экономического аспектов системы корпоративного управления нефтегазовыми предприятиями. Предложены направления внутреннего контроля функционирования системы корпоративного управления нефтегазовыми предприятиями в контексте оценки ее социально-экономической эффективности, реализация которых будет способствовать достижению высочайшей степени рациональности поведения владельцев (акционеров) компании и их выборных органов как участников корпоративных отношений. Очерчен круг задач по каждому из направлений, выполнение которых позволяют выявить слабые стороны текущего состояния системы корпоративного управления, в частности в социально-экономических аспектах, и выявить пути повышения уровня качества функционирования системы корпоративного управления.

Ключевые слова: корпоративное управление, система корпоративного управления, нефтегазовые предприятия, социально-экономическая эффективность системы корпоративного управления, интегральный коэффициент социально-экономической эффективности системы корпоративного управления, синергический эффект аспектов системы корпоративного управления.

ANNOTATION

Obelnytska K.V. The assessment of the social and economic efficiency of the system of the corporate management of oil and gas enterprises. – On the rights of the manuscript.

Dissertation for the scientific degree of PhD in economic sciences on speciality 08.00.04 – economics and enterprises management (for the types of economic activity). – Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk, 2016.

The thesis is aimed at outlining the theoretical framework of the system of the corporate management of oil and gas enterprises and formulating practical recommendations for improving the assessment of its social and economic efficiency. The paper studies the theoretical basics and modern models of corporate management, provides the definition of the terms “the system of corporate enterprise management”, “the social and economic efficiency of corporate enterprise management”, analyzes the state of the corporate management of oil and gas enterprises. The system of the performance indexes of the social and economic efficiency of the system of corporate enterprise management is likewise examined in detail. The paper analyzes the social and economic efficiency of the system of the corporate management of oil and gas enterprises and provides a model for assessing the social and economic efficiency of the system of the corporate management of oil and gas enterprises using the methods of economic statistics. With the aim of improving the system of the corporate management of oil and gas enterprises the integral index of the social and economic efficiency of the system of the corporate management of oil and gas enterprises is designed on the basis of taxonomy. The multiplicative model of assessing the social and economic efficiency of oil and gas enterprises is built. The paper determines the ways to control the functioning of the system of the corporate management of oil and gas enterprises in terms of assessing its social and economic efficiency.

Key words: corporate management, the system of corporate management, oil and gas enterprises, the social and economic efficiency of the corporate management system, the integral index of the social and economic efficiency of the corporate management system, the synergetic effect of the aspects of the corporate management system.